

Irena Paradžik,
Vanja Zidar Šmic

E

J

Ključno pitanje:

Koliko je ekonomske razvoj u Jugoslaviji utjecao na razlike i suradnju između naroda?

T

Modul je o ekonomskim razlikama i razvijenosti u Jugoslaviji prije Drugog svjetskog rata. Postoji opće mišljenje da države u određenim regijama namjerno nisu investirale novac u industrijski razvoj. Osnovna svrha ovog modula jest da učenici nauče da su postojale velike ekonomske razlike između različitih regija. Oni trebaju shvatiti podrijetlo ekonomskog razvoja 'prve' Jugoslavije, ekonomske nesporazume i stereotipe između jugoslavenskih naroda, te utjecaj napretka, odnosno stagnacije na svakodnevni život i društvo u cjelini.

C

Učenici će steći znanja o ekonomskim razlikama i razvijenosti u Jugoslaviji prije Drugog svjetskog rata.

I č :

- Spoznati (razumjeti) ekonomske razlike između različitih regija u Jugoslaviji.
- Usporediti stupanj ekonomskog razvoja i napretka između različitih jugoslavenskih regija.
- Analizirati ulogu države u ekonomskom razvoju Jugoslavije prije Drugoga svjetskog rata.
- Ocijeniti efikasnost ili sporost rješavanja ekonomskih razlika između različitih jugoslavenskih regija.

č

Nastavnik će pročitati uvod učenicima i predstaviti temu razredu. Radionica ima dva dijela – prvi dio rad u grupama, a drugi dio prezentacija rezultata svake grupe i potom debata.

KORAK 1.: Podjela u grupe

Grupa 1.: INDUSTRIJA

Grupa 2.: SAOBRAĆAJ

Grupa 3.: POLJOPRIVREDA

Grupa 4.: STRUKTURA ZAPOSŁJAVANJA

KORAK 2.: Nastavnik daje upute za rad u grupama. Svaka grupa dobiva tiskane upute.

KORAK 3.: Rad u grupama, svaka grupa analizira povijesne izvore i odgovara na pitanja

KORAK 4.: Prezentacija zaključaka i korištenih izvora.

KORAK 5.: Debata i zaključak. Nakon odgovaranja na pitanja, vraćamo se na ključno pitanje i dajemo konačan zaključak.

45
minuta

Aktivnost 1:

Prvi korak je uvod u temu koji predstavlja nastavnik.

Jugoslavenska ekonomska zona razvila se poslije Prvog svjetskog rata, a bila je sastavljena od različitih područja. Manje od 10% ljudi živjelo je od industrije. Rudnici, u kojima je većina kapitala bila stranog podrijetla, također su imali važnu ulogu. Radnici i srednja klasa platili su cijenu tranzicije u novu državu velikim povećanjem cijena, niskim plaćama i velikom nezaposlenošću. Isto su tako bile pogođene financijskim transakcijama i unifikacijom valute. U vremenu između dva rata Jugoslavija je ostala izrazito poljoprivredna zemlja, s gotovo 54% izvoza koji se sastojao od poljoprivrednih proizvoda. Najstabilnije ekonomsko razdoblje bilo je između 1925. i 1931. Prva polovica 30-ih bila je obilježena ozbiljnom ekonomskom krizom u zemlji. U drugoj polovici 30-ih ekonomija je opet cvjetala, ali samo do izbijanja Drugog svjetskog rata, kada je opet opala.

Izvor 1

O K S , H S

Gabrič, Aleš in Režek, Mateja: *Zgodovina 4: učbenik za 4. letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS 2011. str. 146.

Izvor 2

H P ž , M

Godine 1926. Josip Huter u suradnji s austrijskom kompanijom Wenzel Hoffelner osnovao je tekstilnu tvornicu Josip Huter & Co. Na početku kompanija je proizvodila samo jeftinu pamučnu tkaninu, a 1929. izgradili su tkalnicu, zatim tvornicu iva ih konaca 1937. i tkalnicu svile 1939. Tvornica je inicijalno zapoštovala 360 radnika. Do 1949. broj radnika koji rade u tvornici povećao se na 1.600. Nakon Drugog svjetskog rata sva privatna sredstva za proizvodnju nacionalizirana su.

Josip Huter pokušao je riješiti stambeni problem svojih radnika dajući povoljne kredite za izgradnju svojim zaposlenicima. Tako je nastala tzv. Huterova radnička kolonija od 20 kuća, podignuta 1937. na Pobrežju, Maribor.

<http://industrijskapespot.si/huterjeva-kolonija---opis.html> 11. siječnja 2014.

Izvor 3

B S , L

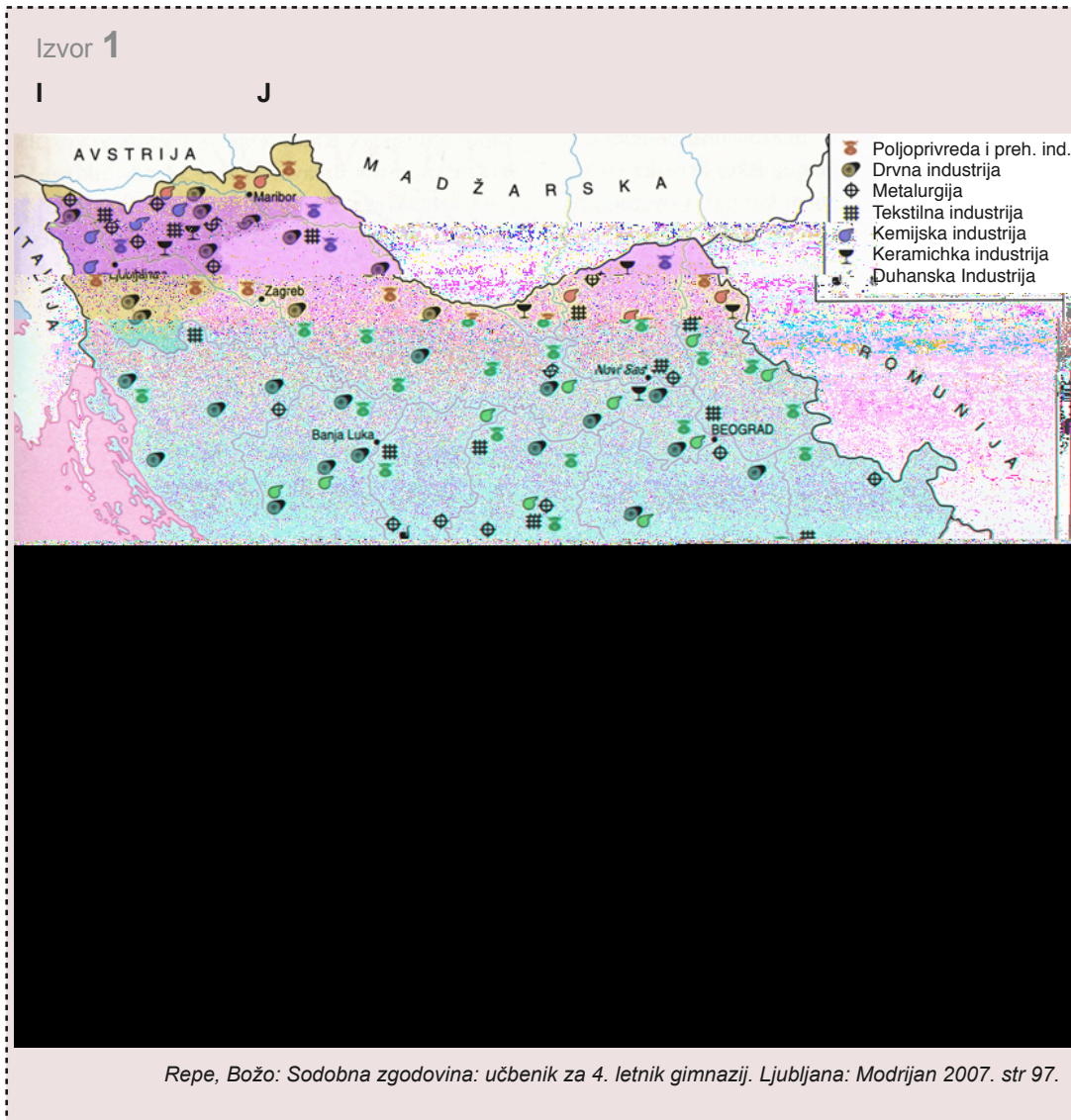
Repe, Božo: *Sodobna zgodovina: učbenik za 4. letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan 2007. str. 117.

Izvor 4

T B č

Repe, Božo: *Sodobna zgodovina: učbenik za 4. letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan 2007. str. 98.

- 1.
2. Odredi koja je industrijska grana dominirala u prvoj Jugoslaviji.

Izvor 2

R
č S
ž K SHS.

“Na ulasku u jugoslavensku državu Slovenija je imala na raspolaganju 275 aktivnih industrijskih postrojenja zahvaljujući industrijalizaciji kao kontinuiranom procesu s prijelaza stoljeća. U Sloveniji bilo je teško pronaći nepismene ljude, razina pismenosti bila je visoka, preko 90%.

Lazarević, Žarko: *Razkorak med razviti i nerazviti – zaviralni dejavniki modernizacije Jugoslavije? Prispjevki za novejšo zgodovino. Inštitut za novejšo zgodovino. Ljubljana: 2002. str. 78.*

Izvor 3

R SHS. K K

» Na Kosovu nije bilo ni traga od industrijalizacije kao kontinuiranog procesa. U razdoblju između dva svjetska rata na Kosovu je razvijeno oko 25 firmi kojima se pripisuje industrijski karakter. Od tih 10 mlinova, 2 rudnika, 3 košare, 5 metalnih pogona i 3 male elektrane. Poljoprivrednici su živjeli u ekstremnom siromaštvu, prema zastarjeloj na elu samozadovoljavanja osnovnih životnih potreba. Povrh toga, u usporedbi sa situacijom u Sloveniji, na Kosovu gotovo nitko nije znao čitati i pisati.“

Lazarević, Žarko: *Razkorak med razviti i nerazviti – zaviralni dejavniki modernizacije Jugoslavije? Prispjevki za novejšo zgodovino. Inštitut za novejšo zgodovino. Ljubljana: 2002. str. 79.*

Aktivnost 2:
Rad u grupama

Grupa 1: INDUSTRIJA

Izvor 4

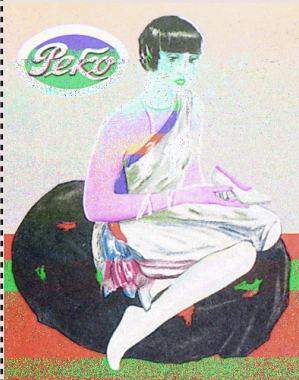
P L S
J č

Slovenska kronika XX. stoletja 1900 – 1941. Ljubljana: Nova revija 1995. str 359.

Izvor 5

R P

Slovenska kronika XX. stoletja 1900 – 1941. Ljubljana: Nova revija 1995. str 358.

Izvor 6

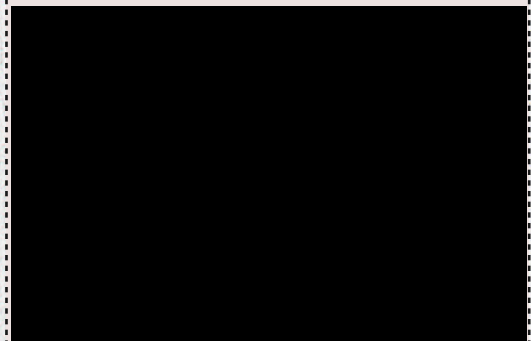
R L š

Repe, Božo: Sodobna zgodovina: učbenik za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan 2007. str 115.

Izvor 9

S , B

Hielscher, Kurt: Kraljevina SHS. Knjižara Vera v Ljubljani, 1926

ADATAK:

(č)
. G č
?

Izvor 7

T ž L D

Židov, Nena: Ljubljanski živilski trg, odsev prostora in časa (1920 – 1940), Ljubljana 1994, page 125, original u vlasništvu Ljubljanske tržnice

Izvor 8

T ž P , K

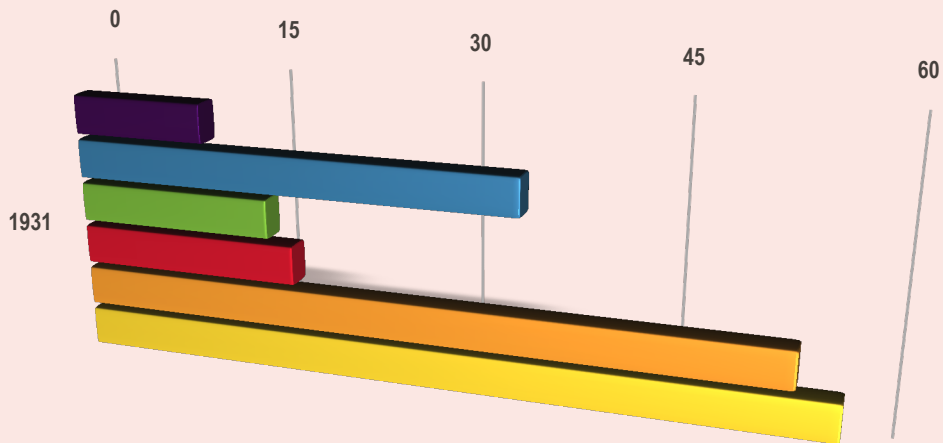

Hielscher, Kurt: Kraljevina SHS. Knjižara Vera v Ljubljani, 1926

Izvor 10

P š š č J , 1931.

■ Slovenija ■ Hrvatska ■ Makedonija ■ Crna Gora ■ Srbija ■ BiH

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str 17.

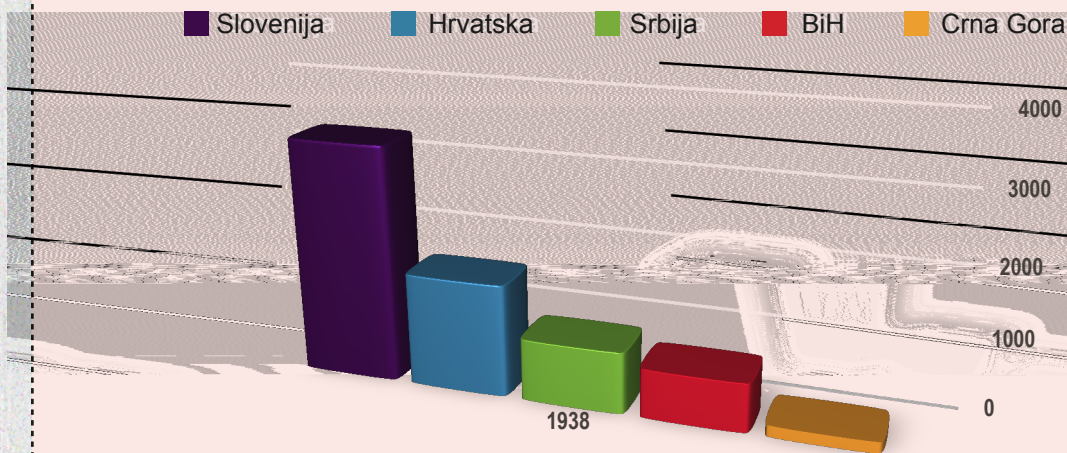
ADATAK:

O J š č .

Izvor 11

1938. () .

■ Slovenija ■ Hrvatska ■ Srbija ■ BiH ■ Crna Gora

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str 17.

ADATAK:

š . K č
š ? O .

Izvor 1

Ž č ž J 1918.

Mirković, Mijo: *Ekonomska historija Jugoslavije*. Zagreb: Informator - Zagreb 1968. str 304 i 352.

ADATAK:

J ž ž š , č ?

Izvor 2

R

„Drava je vrtila snanu utjecaj na razvoj željezničkog prometa. Bilo je nekoliko razloga za to. Prvi razlog je bio snanu utjecaj vojske na politiku o željeznicama. U vrijeme Monarhije vojska je bila najjača i politički imbenik pa su zato političari radili u njenom najboljem interesu. Vojska nije imala ni razumijevanje ni interes da riješava ekonomske aspekte željezničkog prometa. Drugi razlog bio je zahtjev financijskih interesa stranih investitora koji su kupovali privatne željezničke linije. Treći razlog bio je taj što je Srbija već imala iskustvo s nacionalizacijom privatnih željeznica.“

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str 121.

ADATAK:

O š ž ž č ?

Izvor 3

P č

www.siol.net/tv/naj_gledano/2011/04/kdo_neki_tam_poje.aspx (10. 5. 2013)

Izvor 4

O B č (BIH)

Hielscher, Kurt: Kraljevina SHS. Knjižara Vera v Ljubljani, 1926

Izvor 5

R č ž .

„Razvoj putni ke infrastrukture bio je, usprkos doma em betonu, tvornicama asfalta, mnogo radne snage, dugotrajne nezaposlenosti zbog krize, te duge, kroni no nedovoljne zaposlenosti ruralnog stanovni tva, veoma spor. Neki glavni pravci (Zagreb – Beograd, Beograd – Skopje, glavni putovi u Srbiji, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Vojvodini, Bosni i Makedoniji) bili su u veoma lo em stanju i esto opasni po ivot. S obzirom da su potrebe za putovima bile ve e od njihove izgradnje, vozila su esto morala voziti po opasnim putovima. Na nekim dijelovima putnici su morali iza i iz vozila i pje ice prije i neka opasna mjesta. Morali su hodati kroz oblake pra ine u ravni arskim predjelima ispunjenim pijeskom za su nog razdoblja. U ki noj sezoni zapali bi u blato i mulj i morali su tra iti pomo volova da se izvuku.«

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. , 116.

Izvor 6

F š L ć 1903.

Slovenska kronika XX. stoletja 1900 – 1941. Ljubljana: Nova revija 1995. str 17.

ADATAK:

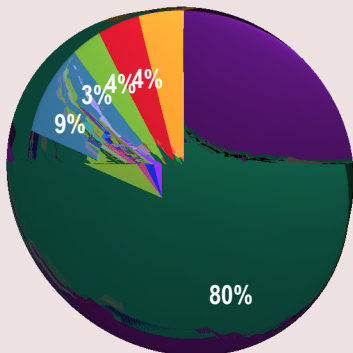
đ ć . K

?

Izvor 1

1921.

- Poljoprivreda, umarstvo i ribarstvo
- Industrija i obrt
- Trgovina, bankarstvo i transport
- Javne službe, vojska i slobodna zanimanja
- Ostala zanimanja i osobe bez zanimanja

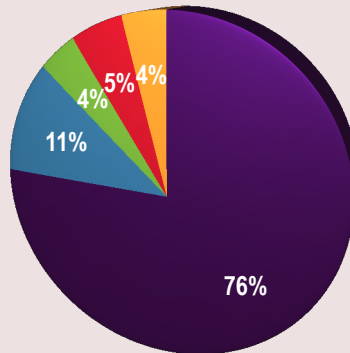

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str 18.

Izvor 2

1931.

- Poljoprivreda, umarstvo i ribarstvo
- Industrija i obrt
- Trgovina, bankarstvo i transport
- Javne službe, vojska i slobodna zanimanja
- Ostala zanimanja i osobe bez zanimanja

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str 18.

ADATAK:

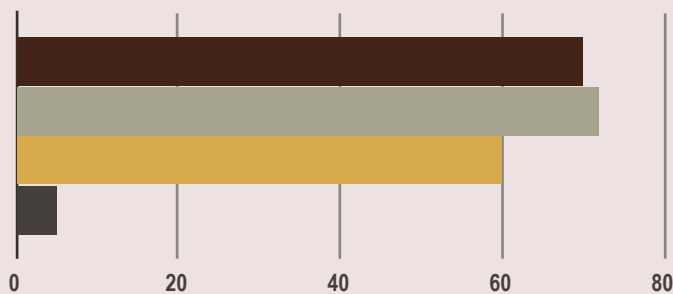
K š ć ? K ž ć
1921.?

Izvor 3

A

J

- < 2 ha
- 2 - 5 ha
- 5 - 20 ha
- 20 - 60 ha

Mirković, Mijo: *Ekonomska historija Jugoslavije*. Zagreb: Informator - Zagreb 1968. str 322.

Izvor 4

R

ć

J

„Prvi i jedini registar seoskih domaćinstava u Jugoslaviji na injen je 1931. Rezultati nisu bili adekvatni jer je bilo uključeno samo 42% jugoslavenskog prostora (10,6 miliona hektara). Nema podataka o drugim područjima (58% ili 14,3 mil. hektara), nema podataka kakva su ova područja bila ili kakav je njihov ekonomski potencijal. /.../ Većina farmi, površine 2 ha ili manje, nalaze se u Dalmaciji, Crnoj Gori, Hrvatskoj i Sloveniji. /.../ Seljaci imanja ove veličine koristila su većinu svoga zemljišta za obradu, pa su prema tome bila premala za uzgoj stoke.»

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str 38 i 39.

ADATAK:

A J . K ć č ž ' č ' ?

Izvor 5

S č ć I ž (BH).

Hielscher, Kurt: Kraljevina SHS. Knjižara Vera v Ljubljani, 1926

Izvor 6

F P ,H .

Hielscher, Kurt: Kraljevina SHS. Knjižara Vera v Ljubljani, 1926

Izvor 7

,O ,M .

Hielscher, Kurt: Kraljevina SHS. Knjižara Vera v Ljubljani, 1926

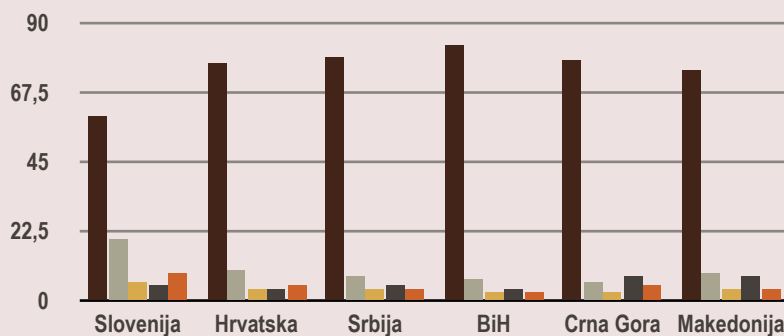
ADATAK:

ž ć .N č ?
J đ

Izvor 1

S 1931.

- Poljoprivreda, umarstvo i ribarstvo
- Industrija i obrt
- Trgovina, bankarstvo i transporta
- Javne službe, vojska i slobodna zanimanja
- Ostala zanimanja i osobe bez zanimanja

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske 1950. str. 308.

ADATAK:

K č J č

Izvor 2

O D š ž 1931.

Razmerje števila ženskih in moških delavcev v Dravski banovini vl. 1931.

Pri OLIŽU-u v Ljubljani je bilo zavarovanih

30.764 (33,49%)
delavci in

61.084 (66,51%)
delavceve

Odstotek delavk stalna raste!

Odnos broja muških i ženskih radnika u Dravskoj banovini 1931.

Osiguravajuća kuća iz Ljubljane osigurala je 30.764 (33,49%) ženskih i 61.084 (66,51%) muških radnika. Postotak ženske radne snage je u stalnom porastu.

Gabrič, Aleš in Režek, Mateja: *Zgodovina 4: učbenik za 4. letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS 2011. str. 162.

ADATAK:

š , č ž ?

Izvor 3

R č

„Rudari i kvalificirani radnici imali su veće plaće, dok su žene i djeca, naročito u tekstilnoj industriji, imali niske plaće.“

Mirković, Mijo: *Ekonomska struktura Jugoslavije 1918 – 1941*. Zagreb:

Izvor 4

O đ š ž D

„Vrijeme poslije 1. svjetskog rata donijelo je u Sloveniju doba brgego zapošljavanja žena koji su u 19. stoljeće u tradicionalno bile 'zaposlene kod kuće'.“

Gabrič, Aleš in Režek, Mateja: *Zgodovina 4: učbenik za 4. letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS 2011. str. 162.

Izvor 5

ž

„Nakon 1. svjetskog rata udio žena među zaposlenima u industriji bio je manji od četvrtine, a u vrijeme krize bio je oko 40%“

Repe, Božo: *Sodobna zgodovina: učbenik za 4. letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan 2007. str. 115.

Izvor 6

ž

»././ Postotak ženske radne snage, u odnosu na ukupan broj zaposlenih, povećava se iz godine u godinu tako da je on od 1923. do 1933. godine porastao s 19,41% na 26,87%; dakle, u jednom desetogodišnjem razdoblju za približno 7%. Interesantno je ovaj prilikom taj ženske radne snage usporediti s ranije spomenutim prilikom tajem viška seoskog stanovništva koji se ne može zaposliti u poljoprivredi.«

Kukoleča, Stevan: *Industrija Jugoslavije 1918-1938*. Balkanska štampa. Beograd. 1941, str. 94

Aktivnost 3:

Rasprava i zaključak

N a č e m o d n o s t i .

P o s t o j e l i s u r a z l i č i t i e k o n o m s k i o d n o s i i z m e đ u r a z l i č i t i h j u g o s l a v e n s k i h r e g i j a ?

- Kakvi su bili ekonomski odnosi između različitih jugoslavenskih regija?
- Kakav je bio stupanj ekonomskog razvoja i napretka između različitih jugoslavenskih regija?
- Kakva je bila uloga države u ekonomskom razvoju Jugoslavije prije Drugog svjetskog rata?
- Kakva je bila uspješnost ili neuspješnost rješavanja ekonomskih razlika između različitih jugoslavenskih regija?

ODGOVORI:

1. Većina industrije bila je na sjeveru i sjeverozapadu zemlje, uglavnom manje industrijske i trgovačke kompanije.
2. Razvitak industrije onemogućavale su loše prometne veze, naročito sa sjever prema jugu.
3. Ogromna većina stanovništva živjela je od poljoprivrede, uglavnom na malim imanjima. Najvažnije ekonomske mjere bile su agrarna reforma i ukidanje feudalnih, polufeudalnih i kolonijalnih odnosa. Reforma je provedena sporo i nekonzistentno.
4. Udio ženske radne snage porastao je jer su one bile najjeftinija radna snaga.

N a č e m o d n o s t i .

„Postojale su tri različite i sukobljene ekonomske grane: Srpska buržoazija eksploatirala je političku hegemoniju, slobodnu fiskalnu politiku, zajmove, investicije, državna poduzeća, spekulacije s obveznicama te provizije za vojsku; Hrvati su pokušavali kontrolirati financijski kapital, dok su Slovenci iskoristili veliko jugoslavensko tržište i jeftine sirovine za svoju prerađivačku industriju.«